

Медаль «Гетьман Петро Дорошенко» з колекції Національного музею імені Андрея Шептицького

До колекції фалеристики Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького (далі — НМЛ) входить надзвичайно цікава пам'ятна медаль «Гетьман Петро Дорошенко».

Тетяна Денисова (Львів)

Постать Петра Дорошенка, який був гетьманом у досить складний історичний період (1665–1675 рр.), не випадково була обрана для представлення на медалі. Український історик Володимир Антонович зазначав, що Петро Дорошенко з усіх гетьманів «безперечно був найбільш талановитим, найбільш розумним чоловіком і справжнім патріотом, що дбав про долю свого народу» [1]. Гетьман увійшов до історії України як один із визначних державних діячів, який боровся за її незалежність та намагався об'єднати українські землі в єдину державу. Мав задум стягнути, як він говорив, у єдиній козацькій державі «князівство руське, що мало за межу Перемишль, Ярослав, Львів, Галич, Володимир» [2, с. 390]. Окреслюючи географічний образ власної території, Дорошенко ототожнював Україну на заході із землями «за Перемишлем і Самбором аж до Сянока», а на сході — «до Севська і Путивля» [2, с. 17].

Пам'ятка з колекції НМЛ нами вводиться в науковий обіг та вперше публікується (автор фотографії — Т. Денисова). Представлена медаль має круглу форму, з вушком (рис. 1). Аверс: у центрі — високорельєфне, повернуте праворуч погруддя гетьмана. По колу напис: «ГЕТЬМАН ПЕТРО ДОРОШЕНКО». Літери напису виконано крапками. Вздовж краю медалі крапчастий обвід. Реверс: гладкий. Медаль (НМ-313) виконана з металу жовтого кольору, діаметр — 42 мм. Закуплена Союзом прихильників Національного музею у 1936 р.

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия) зберігає подібну медаль, проте із зображенням іншого гетьмана. У музейній Книзі вступу пам'ятка записана як медаль «Гетьман Зиновій Богдан» та датована 1848 р. Зазначено, що її випуск здійснено з нагоди 200-річного ювілею національно-визвольної боротьби під проводом Б. Хмельницького [3]. Вперше зображення цієї медалі було опубліковано у 1926 р., у періодичному збірнику «Zapiski numizmatyczne», що видавався у Львові Спілкою Львівських нумізматів.



Надрукований матеріал мав промовисту назву: «Невідома та єдина медаль Богдана Хмельницького» [4].

Орест Круковський та Степан Пахолко подають важливу інформацію про спосіб виготовлення медалі «Гетьман Зиновій Богдан» (рис. 2)¹, зазначаючи, що вона ручної роботи з характерним для Гуцульщини гравіруванням на металі [5, 4]. Для нашого дослідження це повідомлення є дуже вагомим, адже медаль «Гетьман Петро Дорошенко» із колекції НМЛ виготовлена подібним чином. У Книзі вступу

¹ Оpubліковано: Круковський О., Пахолко С. Українська фалеристика (із фондів Львівського історичного музею). — Львів, 2011. — С. 4 (мал. 6).

НМЛ записано, що медаль «гуцульської роботи». Отже, маємо дві медалі, які схожі за технологією та стилістикою свого виконання, мають однаковий розмір. Можемо стверджувати, що вищезгадані медалі були виготовлені одним майстром, який працював на Гуцульщині. На основі подібних технологічних та стилістичних характеристик медаль «Гетьман Петро Дорошенко» із колекції НМЛ датуємо 1848 р.

Ймовірно, у період «Весни народів» була випущена ціла серія пам'ятних медалей, на яких були представлені українські гетьмани. Свідченням на користь цієї думки свідчать відомості про існування медалей із зображенням гетьманів Петра Сагайдачного та Івана Мазепи [4, 5]. Зауважимо, що Петро Дорошенко, Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний та Іван Мазепа були визначними лідерами козацької спільноти, тому випуск серії медалей, присвячених цим українським гетьманам у період «Весни народів», видається цілком можливим. Підтвердженням цієї думки є виявлена О. Круковським та С. Пахолком в одній із приватних колекцій медаль (рис. 3)² «Гетьман Петро Дорошенко» [4, 5].

На підставі рідкісності медаль «Гетьман Петро Дорошенко» з колекції Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького відносимо до категорії унікальних.

Список літератури

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. — Київ, 1991. — С. 148.
2. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. — Київ, 2009.
3. Круковський О. Становлення фалеристичних символів у Галичині у період Голлової Руської Ради 1848–1849 рр. // Знак. — 2003. — Ч. 31. — С. 10.
4. Nieznany i jedyny medal Bohdana Chmielnickiego // Zapiski Numizmatyczne. — Lwów, 1926. — №1. — S. 42. (tab. 7; №3).
5. Круковський О., Пахолко С. Українська фалеристика (із фондів Львівського історичного музею). — Львів, 2011.

² Там само. — С. 4 (мал. 5).